

ISTRAŽIVANJE ČIMBENIKA UKLJUČIVANJA I USTRAJANJA ŽENA U JUDU

THE STUDY OF FACTORS FOR INVOLVING AND THE PERSISTENCE OF WOMEN IN JUDO

Dina Rendulić¹, Joško Sindik², Sanda Čorak³

¹Dječji vrtić „Maslačak“, Zaprešić,

²Institut za antropologiju, Zagreb,

³Institut za turizam, Zagreb

SAŽETAK

U Hrvatskoj je judo relativno novi sport i manje popularan u odnosu na većinu ostalih. Žene su u hrvatskom judu u odnosu na muškarce brojčano manje zastupljene u svim dobnim kategorijama. Cilj istraživanja bio je utvrditi razloge i čimbenike rjeđeg bavljenja judom kod judašica određenih dobnih skupina, ali i skromnog udjela na upravljačkim funkcijama.

Proveden je polustrukturirani intervju s 9 judašica, članica judo klubova iz Zagreba i Zagrebačke županije, s 11 pitanja otvorenog tipa. Uz kvalitativnu analizu odgovora, rezultati su uspoređeni s djelomično komparabilnom studijom ženskog kanadskog ragbija, a sličnosti i razlike su protumačene usporedbom kulturalnih obilježja te obilježja ove dvije bitno različite vrste sporta.

Rezultati pokazuju da je uz vlastito zanimanje, utjecaj članova obitelji temeljni motiv za početak bavljenja judom kod hrvatskih judašica. Među pozitivnim aspektima juda (koji dominiraju nad negativnim), najbitniji su socijalni aspekti, dok se među negativnim ističe opasnost od ozljeda. Percipirani spolni stereotipi bitna su barijera bavljenju judom, a mali broj judašica iskazao je spremnost za odlaskom u inozemstvo. Financijski determinirani uvjeti su ono što bi u najvećoj mjeri žene željele da se promijeni u budućnosti ženskog juda.

Razlike između hrvatskih judašica i kanadskih ragbijašica protumačene su razlikama u vrstama sportova, ali i specifičnom pozicijom žena u dvije različite zemlje. Na temelju rezultata moguće je koncipirati opsežnije kvalitativno i kvantitativno istraživanje, ali i kreirati djelotvorne programe motiviranja žena da se bave judom i da u njemu ustraju, kao natjecateljice, rekreativke ili kao sportske djelatnice.

Ključne riječi: barijere, judo u Hrvatskoj, ragbi, socijalni aspekti, spolni stereotipi

SUMMARY

In Croatia, judo is a relatively new and sport and less popular sport, in comparison to the majority of other sports. Women in Croatian judo, as compared to men, are numerically under-represented in all age categories. The aim of the study was to determine the reasons and factors of less practicing judo judoka at certain ages, but also a modest share of the management functions.

Semi-structured interviews with nine judoka were conducted, members of the judo clubs in Zagreb and Zagreb County, asking them with 11 open-ended questions. In addition to the qualitative analysis of responses, the results were compared with partially comparable study of Canadian women's rugby: similarities and differences are explained by comparing the cultural characteristics and the characteristics of these two distinctly different types of sports.

The results show that in addition to their own interest, the influence of family members is the main underlying motive to start practicing judo in Croatian judoka. Among the positive aspects of judo (which dominated over the negative ones), the most important are the social aspects, while among the negative aspects, the danger of injury is the most emphasized. Perceived gender stereotypes are important barriers for engaging in judo, while a small number of judoka expressed readiness for going abroad (out of Croatia). Financial conditions are the most important factor which women wanted to change in the future of women's judo.

The differences between Croatian judoka and Canadian rugby athletes are interpreted as differences in the types of sports, but also with the specific position of women in two different countries. Based on these results, it is possible to conceive a more comprehensive qualitative and quantitative research, but also to create effective programs to motivate women to practice judo and to persevere in it, as competitors, recreational athletes or sport professionals.

Keywords: barriers, judo in Croatia, rugby, social aspects, gender stereotypes

UVOD

Judo je sport japanskog porijekla čiji naziv u prijevodu znači «nježni način». Iako se radi o borilačkom sportu, njegov osnivač prof.dr.sc. Jigaro Kano osmislio ga je prije svega kao sustav tjelovježbe i edukativnu metodu (11). O cilju vježbanja juda sam osnivač kaže: «Judo predstavlja način pomoću kojega možemo najefikasnije upotrijebiti fizičku i psihičku snagu. Vježbajući vas u napadu i obrani judo ojačava tijelo i duh i pomaže da principe juda prihvatite kao svoje. Na taj se način usavršavate i postajete vredniji član zajednice, a to je i konačni cilj juda.» (6) Vrijednost juda kao sporta potvrđena je 1964. godine, kada judo postaje olimpijski sport. U 20. stoljeću judo u Japanu postaje temeljem tjelesnog odgoja. Danas je judo sastavni dio programa tjelesnog vježbanja u mnogim školama, a elementi juda uvedeni su HNOS od 2005. godine. Njime se bave milijuni ljudi širom svijeta, a na Olimpijskim igrama u Londonu judo je po zastupljenosti bio treći sport (www.ijf.org). Ovakvu popularnost sport je dobio zahvaljujući brojnim znanstvenim istraživanjima koje govore u prilog njegovog višestrukog korisnog djelovanja na cjelokupni tjelesni, psiho-motorički, kognitivni i socijalni razvoj (14, 5, 9, 12). Istraživanja pokazuju da se bavljenjem judom kod djece u pred pubertetu pozitivno utječe ne samo na antropološki i motorički razvoj, već i na razvoj cjelokupne ličnosti (Dehghan, Akhtar-Danesh, Merchant, 2005, prema (13)). U mnogim zemljama Europe u judu pronalaze rješenje za poboljšanje općeg zdravstvenog statusa i učenje zdravih stilova života. Uz to koriste ga kao rješenje problema poremećaja u ponašanju mladih kao što je školski neuspjeh, neposlušnost, hiperaktivnost, agresivnost, nasilje među djecom i ovisnost. Snaga juda leži ne samo u sustavu vježbi koje izuzetno povoljno utječu na antropološke i motoričke sposobnosti, već i u humanim vrijednostima kao što su poštenje, ljubaznost, otvorenost, hrabrost, istinoljubivost, poštovanje, skromnost i altruizam, koje su dio njegovog kodeksa ponašanja i u njega utkane i koje su postale njegova važna i nezaobilazna obilježja. Bavljenje judom značajno pojačava samopouzdanje i samokontrolu što se odražava na uspjeh u svim životnim područjima. Iako je riječ o borilačkom sportu on zapravo promovira mir, suradnju i toleranciju (8).

Najčešće se borilački sportovi (pa tako i judo) tradicionalno smatraju muškim sportovima. Ipak, možda i zbog opisanog japanskog naziva „nježni“, koji se obično veže uz žene, žene su iskustveno oduvijek dobrodošle u ovaj sport, pa su ih njihovi muški kolege rado primali u klubove. Natjecanja za žene ipak počinju nešto kasnije od natjecanja za muškarce. U početku ona se uglavnom odvijaju odvojeno od muških. Prvo europsko prvenstvo za žene održano je 1975. godine (6 godina iza prvog europskog prvenstva za muškarce). Svjetsko prvenstvo za žene organizira se prvi puta 1980. godine, 24 godine iza muškog prvenstva. Slično je i sa ženskim judom na Olimpijadi. Judo je olimpijski sport od 1964. godine, a ženski judo se na Olimpijskim igrama pojavljuje tek 1988. godine i to nezvanično, a tek 1992. i zvanično (7). Od

1987. godine sva prvenstva za žene i muškarce odvijaju se istodobno, pravila natjecanja za muškarce i za žene bila oduvijek su bila ista. Odjeća (judo-gi) je isti, uz izuzetak da žene ispod judogija nose bijele majice. Izuzetak je povremeno, kroz povijest, bilo vrijeme trajanja borbe. Tako su primjerice 1988. god., kada je prvi puta ženski judo uključen u program Olimpijskih igara, finalne borbe za muškarce trajale 5 minuta, za žene 4 minute (11). S obzirom na mnoge druge sportove interes za muški i ženski judo je podjednak čemu je svakako znatno pridonijelo zajedničko odvijanje velikih natjecanja i jednaka promocija od strane međunarodnih asocijacija i Europske judo unije (EJU) i Međunarodne judo federacije (IJF).

U Hrvatskoj je judo relativno mladi sport. Počinje se razvijati 1951. godine kada je i osnovan prvi judo klub u Zagrebu. Njegov začetnik je Nijemac Hugo Roshanz, koji je u Hrvatskoj ostao nakon 2. svjetskog rata kao ratni zarobljenik, koji je prije rata bio njemački reprezentativac u judu (7). Žene su judo u Hrvatskoj počele trenirati uz muškarce i prema svjedočanstvima znamo da su vrlo rijetko treninzi žena bili odvojeni od treninga muškaraca. Premda povijest ženskog juda u Hrvatskoj započinje istovremeno s muškim judom, žene su od početaka brojčano znatno manje zastupljene.

U strateškom okviru nacionalne politike za ravnopravnost spolova određeno je i unaprjeđenje položaja žena u sportu (15). Nacionalna politika za ravnopravnost spolova za razdoblje 2011. – 2015. godine nadograđuje se na prethodnu Nacionalnu politiku 2006. – 2010. godine i redefinira nacionalne prioritete, načine provedbe i poduzimanje posebnih mjera sukladno izmijenjenim društvenim i političkim okolnostima, ostvarenom napretku i daljnjim izazovima u uspostavljanju stvarne ravnopravnosti spolova (15). S ciljem povećanja udjela žena u sportu, osobito u upravljačkim strukturama, Hrvatski olimpijski odbor (HOO) je 2012. godine dao preporuku svim članovima HOO-a i njihovim članicama, te je osnovana Komisija HOO-a za žene u sportu (4). Preporuka HOO-a je da do kraja 2015. godine udio žena u tijelima športskih udruga bude 40 %. Između ostalog u preporuci stoji da članovi i članice HOO-a nastoje uspostaviti vođenje evidencije o zastupljenosti žena i muškaraca na godišnjoj razini za kategorije: predsjednik, glavni tajnik, upravljačka i druga tijela športske udruge, komisije, izbornici, treneri, suci, administrativno osoblje, športaši (4).

Evidencija članstva Hrvatskog judo saveza (3) pokazuje je da žene čine 23% ukupno registriranih natjecatelja svih uzrasta. Vidljivo je da značajan broj žena (5 %) prestaje s natjecanjem u seniorskoj dobi. U ostalim funkcijama, prema podacima za 2013. godinu u judu aktivno djeluje tek 13% žena (3). Statistika dobivena vođenjem evidencije pokazuje da je udio žena u judu, osobito u upravljačkim strukturama, daleko manji od preporučenog (tablica 1). Na temelju broja aktivnih natjecatelja i natjecateljica, kao i trenera i sportskih djelatnika, može se pretpostaviti da judo za žene u Hrvatskoj nije popularan sport.

Tablica 1. Udio žena u svim strukturama HJS u 2013. (3)

Table 1 The share of women in all structures HJS 2013 (Croatian Judo Federation, 2013)

Uzrast natjecatelja	Ukupno	Žene (udio)
Mlađi seniori i seniori	763	165 (22%)
Juniori	396	105 (27%)
Kadeti	890	235 (26%)
Mlađi kadeti	859	213 (25%)
Djeca (U14)	1226	315 (26%)
Djeca (U12)	1530	358 (23%)
Djeca (U10)	1406	308 (22%)
Djeca (U8)	826	137 (17%)
Ukupno – registrirani natjecatelji svih uzrasta	7896	1836 (23%)
Funkcija u NSS	Ukupno	Žene (udio)
Predsjednik	1	1 (100%)
Dopredsjednik	1	0 (0%)
Upravni odbor	7	1 (14%)
Komisije HJS-a (članovi)	12	3 (25%)
Tajnik	1	0 (0%)
Administrativni tajnici	2	0 (0%)
Treneri	101	16 (16%)
Suci	56	13 (23%)
Predsjednici klubova	68	4 (6%)
Ukupno	249	38 (13%)

Kao što je vidljivo u tablici 1, udio žena u svim strukturama Hrvatskog judo saveza (HJS) u Hrvatskoj žene je 23% u natjecateljskoj populaciji (u dobi od 18 godina pa nadalje, njihov postotak je, nažalost, sve manji). S druge strane, svega 13 % ženske populacije nalazi se na drugim funkcijama u judu. Realna brojka je vjerojatno i manja. Naime, nerijetko žene u judu obnašaju više funkcija, pa se veći broj žena u judu može naći i među natjecateljicama, među trenericama, sutkinjama i tajnicama klubova. Međutim, na čelu Hrvatskog judo saveza, već nekoliko mandata, nalazi se žena, što je prvi slučaj u povijesti hrvatskog juda, da se žena nalazi na tako visokoj upravljačkoj funkciji, iako je situacija slična i u drugim nacionalnim savezima čiji predsjednici su mahom muškarci. Međutim, zbog činjenice da u ostalim upravljačkim funkcijama muškarci čine značajnu većinu takvo povjerenje može biti pokazatelj kvalitete njezinog rada. Također, premda su (tablica 1) žene u judu u odnosu na muškarce malobrojne, od ukupno 260 medalja koje je osvojila Hrvatska na velikim natjecanjima (europska i svjetska prvenstva, europski i svjetski kupovi, EYOF-i), u razdoblju 2005-2013. godine, 70% medalja su osvojile žene, tj. judašice. Ovom podatku treba dodati nedavni veliki uspjeh ženske juniorske ekipe na Svjetskom prvenstvu u Ljubljani 2013. (1 zlatna medalja, 2 brončane u pojedinačnoj konkurenciji i ekipna bronca), te dvije brončane medalje na nedavnom održanom Europskom prvenstvu za mlađe seniore (3).

Cilj ovog istraživanja je utvrđivanje razloga i čimbenika rjeđeg bavljenja judom kod žena u pojedinim

natjecateljskim uzrastima, ali i njihovog skromnog udjela u upravljačkim funkcijama. Na temelju dobivenih rezultata planira se detaljnije kvantitativno istraživanje sa svrhom ciljane detekcije čimbenika koji su u značajnoj mjeri povezani sa rjeđim treniranjem i češćim odustajanjem od bavljenja judom kod hrvatskih žena. To bi omogućilo kreiranje djelotvornih programa motiviranja žena da se bave judom i da u njemu ustraju, bilo kao natjecateljice, rekreativke ili kao sportske djelatnice. Drugim riječima, bolje poznavanje ove problematike usmjerit će HJS i članice saveza u pronalaženju putova podrške ženama u judu.

ISPITANICI I METODE

Sudionice i postupak

Proveden je polustrukturirani intervju s 9 judašica, članica kluba Judo kluba (JK) Panda i JK Lika iz Zagreba, te kluba JK Pinky iz Velike Gorice, u klupskim prostorijama klubova, sa svakom sudionicom pojedinačno. Sudionicama su postavljana pitanja otvorenog tipa, da bi im se omogućilo slobodno iskazivanje osobnih iskustava u judu. Dob judašica varirala je od 22 do 30 godina što znači da je većina završila natjecateljsku karijeru i svoju aktivnost u judu ocjenjuje sa stajališta obavljanja drugih funkcija u judu.

Prva sudionica ima 27 godina, visoke je stručne spreme; bavi se judom od svoje devete godine (ukupno 18 godina); natjecala se do svoje 20. godine života, dok preostalo vrijeme radi kao trenerica, razvija program juda

za osobe s invaliditetom; radi u upravi kluba i povremeno kao sutkinja. Druga sudionica ima 24 godine, više je stručne spreme; bavi se judom od svoje sedme godine (ukupno 15 godina); natjecala se do svoje 22. godine života, dok preostalo vrijeme radi kao trenerica, radi u upravi kluba i povremeno kao sutkinja. Treća sudionica ima 40 godina, srednje je stručne spreme (studirala na Kineziološkom fakultetu – zbog povrede odustala) te je završila trenersku naobrazbu na Hrvatskoj olimpijskoj akademiji; bavi se judom od svoje jedanaeste godine, kao natjecateljica nije bila kontinuirano angažirana niti postizala značajnije rezultate; danas se rekreativno bavi judom, radi kao trenerica, trenutačno na privremenom radu u inozemstvu. Četvrta sudionica ima 23 godine, formalno srednje stručne spreme, apsolutica je na fakultetu; bavi se judom od svoje desete godine (ukupno 13 godina); natječe se još uvijek. Peta sudionica ima 32 godine, visoke je stručne spreme (Kineziološki fakultet); donedavno je bila vrlo uspješna natjecateljica; međutim, nije mogla uskladiti obaveze na fakultetu i natjecateljsku karijeru, te se posvetila trenerskoj karijeri, profesionalno se posvetila judu i radi kao trenerica i sutkinja. Šesta sudionica ima 25 godina, više je stručne spreme; bavi se judom od svoje devete godine (ukupno 9 godina); natjecala se do svoje 18. godine života, prestala je zbog obaveza na fakultetu, trenerica, tajnica (u klubu i Županijskom savezu, dok povremeno pomaže u tajničkim poslovima Hrvatskog judo saveza); radi i kao sutkinja, profesionalno se posvetila judu. Sedma sudionica ima 22 godine, srednje je stručne spreme (studira na Kineziološkom fakultetu – viša trenerska škola); bavi se judom od svoje sedme godine (ukupno 15 godina); i vrlo uspješna natjecateljica s više osvojenih međunarodnih odličja, povremeno radi kao sutkinja. Osmu sudionica ima 22 godine, srednje je stručne spreme (studira na Kineziološkom fakultetu – viša trenerska škola); bavi se judom od svoje sedme godine (ukupno 15 godina); vrlo je uspješna natjecateljica s više osvojenih međunarodnih odličja, povremeno radi kao sutkinja. Deveta sudionica ima 23 godine, studira; radi kao trenerica i povremeno kao sutkinja; kao majka malog djeteta nije sigurna može li nastaviti natjecateljsku karijeru jer teško usklađuje sve životne obaveze (tijekom porodiljnog dopusta izgubila je financijsku potporu); vrlo je uspješna natjecateljica s više osvojenih međunarodnih odličja.

Varijable

Judašicama su postavljena sljedeća pitanja:

1. Zbog čega ste se počeli baviti judom?
2. Koji su pozitivni aspekti juda?
3. Na koje ste prepreke nailazili kada ste prvi put odlučili baviti se judom?
4. Koji su negativni aspekti juda?
5. Popularnost ženskog juda raste u nekim zemljama. Biste li bili spremni razmotriti privremeno bavljenje judom u drugoj zemlji ili čak preseljenje? Jeste li se ikada natjecali za neki inozemni judo klub?
6. Jeste li se aktivno natjecali i u nekim drugim sportovima osim juda? Je li judo sličan ili različit od drugih sportova u kojima ste se natjecali? U čemu?
7. Koja je razlika između juda i drugih sportova?
8. Koji su Vaši osobni ciljevi u judu?
9. Kako uspijete uskladiti judo s ostalim obavezama (obiteljskim, školovanjem, poslom...)?
10. Kada biste mogli izmijeniti neke aspekte juda, koji bi aspekti to bili?
11. Jeste li uključeni u druge aspekte juda (npr. kao trenerica, član uprave i sl.)?
12. Ženski judo je jedan od najtrofejnijih sportova u zemlji? Što mislite, zbog čega se to događa?

Metoda analize podataka

U analizi podataka, uz deskriptivni uvid u učestalost i raznolikost određenih vrsta odgovora na postavljena pitanja, odgovori sudionica uspoređeni su s podacima iz studije o kanadskom ženskom ragbiju (10), u kojoj su postavljena gotovo istovjetna pitanja. Proporcija pojedinih odgovora stavljena je u omjer s ukupnim brojem odgovora na pojedino pitanje u uzorku judašica, te ukupnim brojem sudionica u uzorku ragbijašica. Naime, u istraživanju kanadskog ragbija nije bilo podatka o ukupnom broju odgovora na pojedino pitanje, već samo o broju različitih odgovora na određeno pitanje (10). Usporedba odgovora u uzorku judašica te u uzorku ragbijašica pružila je referentni okvir za usporedbu hrvatskih judašica s kanadskim ragbijašicama. Međutim, budući da je puno manji broj sudionica u ovom istraživanju nužno rezultirao i manjim brojem različitih odgovora, niz kategorija odgovora iz kanadskog ragbija se nije pojavio i u razvrstanim odgovorima judašica. Stoga direktna precizna usporedba ova dva uzorka sudionica zapravo nije moguća. Međutim, okvirni odnos frekvencija u pojedinim kategorijama odgovora mogao je pružiti određeni uvid u razlike u doživljajima pitanja povezanih s ova dva sporta u različitim državama.

REZULTATI I RASPRAVA

Na temelju dobivenih odgovora vidljivo je da su se intervjuirane sudionice počele baviti judom u mlađoj školskoj dobi (od 7 do 11 godina). Razlozi zbog kojih su se kao djevojčice odlučile za bavljenje judom vidljivi su u tablici 2. S obzirom da su sudionicama postavljana pitanja otvorenog tipa dobiveni su odgovori širokog raspona. Radi lakšeg donošenja zaključaka, nakon inicijalnog kodiranja, odgovori su stavljeni u opće kategorije kako bi bili usporedivi s podacima studije o kanadskom ženskom ragbiju (10), u kojoj su postavljena zapravo istovjetna pitanja. Uspoređene su proporcije odgovora za pojedine kategorije i komentirane. Relativno manji broj različitih odgovora uvjetovan je puno manjim brojem sudionica u našem istraživanju, u odnosu na kanadsko istraživanje ženskog ragbija. Međutim, s obzirom da smo našim sudionicama omogućili više odgovora na ista pitanja, dobiveni rezultati su samo u relativnoj mjeri komparabilni.

Tablica 2. Razlozi početka bavljenja judom - usporedba s podacima (10) – broj odgovora s pripadnom proporcijom u odnosu na ukupni broj odgovora/ sudionica

Table 2 Reasons of beginning practicing judo - comparison with data (10) - the number of responses with the corresponding proportion in relation to the total number of responses/ participants

Realni odgovor (frekvencija)	Kategorijalno kodiran odgovor	Hrvatski judo (N=9)	Kanadski ragbi (N=162)
PITANJE: Zbog čega ste se počele baviti judom? (15 odgovora)			
zbog brata (sestre) koji su trenirali (f=4)	Utjecaj obitelji	7 (0,47)	13 (0,08)
zbog tate (tata je izabrao i/ili podržavao) (f=2)			
doveli su me roditelji jer se nisam znala izboriti za sebe (f=1)			
htjela sam se baviti borilačkim sportom i judo mi se sviđjelo (f=1)			
voljela sam se tući (f=1)	Tjelesni aspekt sporta	2 (0,13)	46 (0,28)
došla sam s prijateljem/prijateljicom (f=2)			
sviđjelo mi se društvo (f=1)	Utjecaj prijatelja	3 (0,20)	17 (0,10)
zbog lošeg držanja smršavila sam (f=2)	Fitness (tjelovježba)	2 (0,13)	12 (0,07)

Uz navedene razloge u tablici 2, navedena su još dva razloga: blizina dvorane u kojoj se može trenirati («dvorana je bila blizu kuće») te financijski razlozi («judo je bio jeftiniji od mačevanja»). Vidljivo je da su se judašice počele baviti judom uglavnom pod utjecajem obitelji, prvenstveno braće i sestara koji su se prije njih počeli baviti judom. Utjecaj roditelja, osobito očeva, također je jedan od značajnih faktora uključivanja u sport. Očevi sudionica uglavnom su se i sami nekada bavili judom. Dok se očevi navode kao podrška, jedna sudionica navodi majku kao prepreku za bavljenje judom. Ona je na judo došla s prijateljicom, te ju je privukao fizički (agresivni) faktor juda („Voljela sam se tući“). Majka joj je imala negativan stav jer se bojala mogućih povreda. Osim toga judo nije bio dovoljno «ženstven» sport za njenu djevojčicu. Dvije sudionice navode da su judo izabrale ne samo zbog braće koja su se već bavila judom, već i zbog problema koje su imale s pretilosti i kralježnicom. Navode da su vrlo brzo vidjele promjene na bolje. Djevojka koja kaže da je bila „bucka“, sada je lijepo građena žena za koju nitko ne bi mogao pretpostaviti da je imala problema s viškom kilograma. U tablici 2 je uočljivo da su razlozi bavljenja judom u Hrvatskoj i

ragbijem u Kanadi kod žena zapravo vrlo slični: utjecaj obitelji, tjelesni aspekt sporta, utjecaj prijatelja te fitness. Međutim, u Hrvatskoj je u relativnom odnosu puno češći razlog bavljenja judom utjecaj obitelji: ove razlike mogu proizaći i iz obilježja same vrste sporta. Uspoređujući motive zbog kojih su se počele baviti judom, s razlozima zbog kojih su se Kanadanke odlučile na bavljenje ragbijem, isto tako netradicionalno ženskim sportom, vidljivo je da se značajan broj mladih kanadanki odlučilo za ragbi jer su im ga preporučili u školi. U Hrvatskoj djevojkama u školi nikada nije preporučen judo, jer judo nije bio školski sport. Dapače, sudionice navode da je bilo nastavnika koji su negativno i posprndno komentirali činjenicu da se djevojke bave judom (npr. „Voliš se tući“, „Otkud tolika agresivnost kod jedne djevojke?“). Do sada su se u nastavnom programu za osnovnu školu nalazili su se samo neki elementi juda, ali judo u Hrvatskoj nije bio školski sport. Ove godine, judo je uveden u osnovne škole kao vanškolska ili vannastavna aktivnost. Za očekivati je da bi ta činjenica mogla utjecati na porast broja žena tj. djevojčica u judu, kao što je to bio slučaj s ragbijem u Americi.

Tablica 3. Pozitivni aspekti juda - usporedba s podacima (10) – broj odgovora s pripadnom proporcijom u odnosu na ukupni broj odgovora/ sudionica

Table 3 Positive aspects of judo - comparison with data (10) - the number of responses with the corresponding proportion in relation to the total number of responses/ participants

Realni odgovor (frekvencija)	Kategorijalno kodiran odgovor	Hrvatski judo (N=9)	Kanadski ragbi (N=162)
PITANJE: Koji su pozitivni aspekti juda? (18 različitih odgovora)			
discipliniranost (f=1), odgovornost (f=1)	timski rad	2 (0,11)	64 (0,40)
zdravi način života (f=1), vitka linija (f=1)	fitness (tjelovježba)	2 (0,11)	47 (0,29)
dobro društvo (f=5)	prijateljstvo	5 (0,28)	28 (0,17)
daje samopouzdanje (f=1), nauči te redovito raditi i organizirati vrijeme (f=2), dao mi je strukturu koju možeš prenijeti na ostale segmente života (f=1), lakše sam se nosila s nekim neuspjesima (povremenim „padovima“ u životu) (f=1), komunikativnost (f=1), samostalnost (bila sam zrelija od vršnjaka) (f=1), afirmacija (f=1)	socijalni aspekt	9 (0,50)	24 (0,15)

Uz navedene razloge u tablici 3, naveden je i još razlog: putovanja. Pozitivni aspekti juda ukazuju na dominaciju osobina ličnosti za koje djevojke smatraju da su razvile upravo zahvaljujući judu: socijalni aspekt juda, razvijanje prijateljstava, smisao za timski rad, razvijanje pozitivne navike redovite tjelovježbe te navedeni izdvojeni aspekt mogućnosti putovanja. Socijalni aspekt juda (kao i prijateljstvo, koje se zapravo može smatrati posebnim slučajem socijalnog aspekta) puno je više istican kao pozitivna strana bavljenja sportom u

hrvatskom ženskom judu nego u kanadskom ženskom ragbiju. S druge strane, uviđanje potrebe i smisla timskog rada izgleda da je bitnije u kanadskom ženskom ragbiju (vjerojatno i zbog činjenice da je riječ o ekipnom sportu, s nužnošću sinkronizirane suradnje u igri i neovisno o samom natjecanju). Također, i fitness (tjelovježba), tj. važnost razvijanja navike tjelesnog vježbanja pokazao se nešto važnijim u kanadskom uzorku ragbijašica (tablica 3).

Tablica 4. Negativni aspekti juda - usporedba s podacima (10) – broj odgovora s pripadnom proporcijom u odnosu na ukupni broj odgovora/sudionica

Table 4 Negative aspects of judo - comparison with data (10) - the number of responses with the corresponding proportion in relation to the total number of responses/ participants

Realni odgovor (frekvencija)	Kategorijalno kodiran odgovor	Hrvatski judo (N=9)	Kanadski ragbi (N=162)
PITANJE: Koji su negativni aspekti juda? (10 odgovora)			
ozljede (kao u svakom sportu (f=4))	ozljede	4 (0,40)	55 (0,34)
financijski dio (nekada nije bilo financijske potpore kao danas) (f=2)	financijska potpora	2 (0,20)	13 (0,08)
ne vidim nikakve negativnosti (f=3)	nema negativnosti	3 (0,30)	11 (0,07)
uz judo se teško možeš posvetiti drugim aktivnostima (izlasci, kazališta....) – traži puno odricanja (f=1)	uloženo vrijeme	1 (0,10)	7 (0,04)

U tablici 4 je vidljivo da među negativnim aspektima juda prevladavaju: ozljede, financijska potpora te uloženo vrijeme koje judo zahtijeva od njih. S druge strane, velika proporcija sudionica (0,30) ne vidi nikakve negativnosti koje im judo nosi. Ozljede se ističu kao važna potencijalna negativnost i kod juda i kanadskog ragbija, kao i u nešto manjoj mjeri izostanak financijske potpore (koji je puno izraženiji u hrvatskom uzorku judašica). Međutim,

najbitniji podatak kojeg treba istaknuti je činjenica da značajan udio ispitanih judašica ne vidi u bavljenju judom nikakve negativnosti. Analizirajući podatke sa stanovišta percipirane pozitivnosti odnosno negativnosti utjecaja juda i bavljenja judom, djevojke koje se bave judom zapažaju puno više pozitivnih aspekata juda (f=18), nego što uočavaju negativnih aspekata (f=4) (tablice 3 i 4).

Tablica 5. Prepreke na koje su djevojke nailazile kada su se počele baviti judom - usporedba s podacima (10) – broj odgovora s pripadnom proporcijom u odnosu na ukupni broj odgovora/sudionica

Table 5 Obstacles that are encountered when the girls were starting to engage in judo - comparison with data (10) - the number of responses with the corresponding proportion in relation to the total number of responses/ participants

Realni odgovor (frekvencija)	Kategorijalno kodiran odgovor	Hrvatski judo (N=9)	Kanadski ragbi (N=162)
PITANJE: Na koje prepreke ste nailazili kada ste se počeli baviti judom? (11 odgovora)			
većina populacije doživljavala me je kao muškobanjastu (Zašto si izabrala muški sport?) (f=3) majka nije željela da treniram jer je mislila da ću se povrijediti, a i judo joj nije bio dovoljno ženstveni sport (prije toga se bavila ritmikom)(f=1) baka je bila tužna jer nisam manekenka, ni djeda nije bolje primio odabir sporta (f=1) neki profesori i vršnjaci komentirali su to povezano uz asocijacije na negativnu agresivnost (f=1) gledali su me kao divljakušu, u muškom sportu, koja se tuče (f=1) trebalo se dokazati, osobito profesorima u srednjoj školi (f=1) izostanci u srednjoj školi (neki profesori nisu uvažavali dogovor o odgoaranju prema dogovoru) (f=1) nerazumijevanje vršnjaka u školi (kako trening može biti važniji od društva, nekih slavlja i sl.) (f=1)	stavovi prema ženama koje se bave judom (ragbijem)	10 (0,91)	86 (0,08)
financije, što se tiče roditelja (f=1)	financije	1 (0,09)	13 (0,08)

U tablici 5 je vidljivo da među preprekama na koje su sudionice nailazile tijekom bavljenja judom izrazito prevladavaju negativni stavovi okoline prema ženama koje se bave judom: od strane cijele populacije („neženstvenost“), od roditelja i članova šire obitelji, vršnjaka, profesora u školi. Rezultati ukazuju na

percipiranu prisutnost snažnih spolnih stereotipa o ženama koje se bave ovim boričkim sportom. Među ostalim barijerama, ističe se financijska potpora od strane roditelja. U usporedbi s kanadskim ragbijašicama, postojanje percipiranog spolnog stereotipa o ženama koje se bave ovim sportovima je puno naglašenije u Hrvatskoj.

Tablica 6. Trebaju li se pravila za žene razlikovati od pravila za muškarce - usporedba s podacima (10) – broj odgovora s pripadnom proporcijom u odnosu na ukupni broj odgovora/ sudionica

Table 6 Should the rules for women differ from the rules for men - compared with data (10) - the number of responses with the corresponding proportion in relation to the total number of responses/ participants

Realni odgovor (frekvencija)	Kategorijalno kodiran odgovor	Hrvatski judo (N=9)	Kanadski ragbi (N=162)
PITANJE: Trebaju li se pravila u judu za žene razlikovati od onih za muške? (9 odgovora)			
ne (f=9)	Nema razlike u pravilima	9 (1,00)	162 (1,00)

Sve sudionice u oba istraživanja smatraju da se pravila sporta (juda, ragbija) ne bi smjela razlikovati od pravila za muškarce (tablica 6). Smatraju da su jedinstvena pravila ono što čini kvalitetu određenog sporta. Puni tjelesni kontakt je kvaliteta koja ih je privukla sportu i ne mogu zamisliti druge opcije. Jedinstvena pravila smatraju pokazateljem ravnopravnosti. Kad se govori o negativnim aspektima juda jedna sudionica

navodi često mijenjanje pravila. Naime, u posljednjih nekoliko godina pravila juda su se često mijenjala s ciljem da se judo učini atraktivnijim i time zanimljivijim široj publici, osobito onoj koja ga prati preko televizijskih ekrana. Ipak, nikada se nije razmišljalo i raspravljao o mogućim razlikama u pravilima između ženskog i muškog juda.

Tablica 7. Spremnost razmatranja mogućnosti bavljenja judom u drugoj zemlji ili čak preseljenja - usporedba s podacima (10) – broj odgovora s pripadnom proporcijom u odnosu na ukupni broj odgovora/ sudionica

Table 7 Willingness to examine the possibility of practicing judo in another country or even relocating - comparison with data (10) - the number of responses with the corresponding proportion in relation to the total number of responses/ participants

Realni odgovor (frekvencija)	Kategorijalno kodiran odgovor	Hrvatski judo (N=9)	Kanadski ragbi (N=162)
PITANJE: Biste li bili spremni razmotriti mogućnost bavljenje judom u drugoj zemlji ili čak preseljenje? (9 odgovora)			
sada ne, ali nekada bi to rado učinila (f=8)	Bavljenje sportom u domovini	8 (0,89)	26 (0,16)
ne, ali ako bi to značilo egzistenciju moje obitelji i mene onda bi (f=1)			
da (f=1)	Bavljenje sportom u inozemstvu	1 (0,11)	36 (0,22)

Judašice uglavnom nisu spremne razmotriti mogućnost bavljenja judom u drugim zemljama i preseljenja zbog istog razloga, izuzev u posebnim slučajevima (tablica 7). Samo jedna sudionica ovog istraživanja izjavljuje da bi se preselila u drugu zemlju radi bavljenja judom. Većina igračica ragbija ne dijeli mišljenje judašica (10), jer bi zapravo većina ragbijašica rado prihvatile inozemni angažman, što bismo uvjetno mogli rastumačiti većom socijalnom i radnom mobilnošću u razvijenim zapadnim zemljama svijeta. Odgovori judašica mogu se potencijalno povezati s velikim osjećajem pripadnosti klubu i bliskim prijateljskim vezama, koje sudionice navode kada govore o pozitivnim aspektima juda. Klub doživljavaju poput obitelji. Jedna sudionica u razgovoru kaže za svoj klub: „U klubu će uvijek stati iza mene i pomoći mi što god da mi se događa u životu.“ Zanimljivo je da su dvije

sudionice u klubu pronašle životne partnere, te one klub doživljavaju kao proširenu obitelj. Te dvije sudionice imaju iskustvo s bavljenjem judom u inozemstvu (tj. u Sloveniji), no njihovo iskustvo trajalo je samo nekoliko mjeseci. U Sloveniji su, prema njihovim izjavama, trenirale samo zbog želje za učenjem i napredovanjem u sportu. Igračice ragbija imaju puno više iskustva s igranjem u drugim zemljama, pa navode dugačku listu zemalja u kojima bi rado igrale ragbi (10). Igračice ragbija preselile bi se u druge zemlje igrati ragbi ako bi im se to financijski isplatilo. Premda su u Hrvatskoj judašice u slabijem materijalnom položaju samo jedna od ispitanih preselila bi se u inozemstvo zbog financijskih razloga, i to samo onda ako bi došla u pitanje egzistencija njene obitelji. Radi se o judašici koja je majka malog djeteta i nema stabilne izvore prihoda.

Tablica 8. Iskustvo u bavljenju drugim sportovima - usporedba s podacima (10) – broj odgovora s pripadnom proporcijom u odnosu na ukupni broj odgovora/ sudionica

Table 8 Experience in engaging in other sports - comparison with data (10) - the number of responses with the corresponding proportion in relation to the total number of responses/ participants

Realni odgovor (frekvencija)	Kategorijalno kodiran odgovor	Hrvatski judo (N=9)	Kanadski ragbi (N=162)
PITANJE: Jeste li se aktivno bavili nekim drugim sportovima osim u judu? Je li judo sličan ili različit od tih sportova? (11 odgovora)			
gimnastika (f=2) tenis (f=1) rukomet (f=2) nogomet (f=1) taekwondo plivanje (f=1)	Bavljenje i drugim sportovima	9 (0,82)	139 (0,86)
ne	Bavljenje samo judom	2 (0,18)	23 (0,14)

Većina sudionica imala je iskustva u bavljenju drugim sportovima (tablica 8). Međutim, to su bila kratka iskustva. Sudionice su se tim sportovima počele baviti kao vrlo male djevojčice. Poneke od njih su iskustvo bavljenja drugim sportovima stekle u sklopu školskog sportskog društva. U razgovoru navode da su bile većinom uspješne i u tim sportovima. Dvije sudionice izjavile su da im bolje leže individualni sportovi, jer da su u kolektivnim (rukomet) teško podnosile kad moraju „vući“ za cijelu ekipu. Izgleda da se za judo odlučuju djevojke koje imaju predispozicije da uspiju i u drugim sportovima. Do istih zaključaka došlo se i kod ragbijašica (rezultati su zapravo vrlo slični). Ostale sportove sudionice su doživjele kao zabavu, nešto „neozbiljno“, dok su se judom bavile

mnogo ozbiljnije. Smatraju da je judo naporniji, zahtjevniji, složeniji i samim tim izazovniji, u odnosu na druge sportove kojima su se bavile. Jedna sudionica kaže: „U judu je vrhunski rezultat teško napraviti, ali svuda je teško.“ Druga sudionica navodi „jaku etiku“ kao prednost juda i razlog zbog kojeg je u njemu ostala. Dok sudionice ragbija smatraju da kvalitetu ragbija čini to što je ragbi ekipni sport (10), judašice navode da se u ekipnim sportovima nisu dobro osjećale jer su imale već spomenuti osjećaj da „vuku za druge“. Dakle, judašice kao kvalitetu juda ističu činjenicu da je to individualni sport. Međutim, klub doživljavaju kao ekipu kojoj pripadaju i s kojom imaju čvrste prijateljske odnose i podršku.

Tablica 9. Osobni ciljevi sudionica u sportu - usporedba s podacima (10) – broj odgovora s pripadnom proporcijom u odnosu na ukupni broj odgovora/ sudionica

Table 9 Personal goals of participating in sport - comparison with data (10) - the number of responses with the corresponding proportion in relation to the total number of responses/ participants

Realni odgovor (frekvencija)	Kategorijalno kodiran odgovor	Hrvatski judo (N=9)	Kanadski ragbi (N=162)
PITANJE: Koji su vaši osobni ciljevi u judu? (9 odgovora)			
kao trenerica želim osvojiti neku europsku medalju (f=2) biti trenerica s rezultatima na međunarodnoj razini (f=1) trenerica osoba s invaliditetom (f=1) želim raditi s djecom od 4 do 8 godina (f=1)	Trenerski rad	5 (0,56)	15 (0,09)
Olimpijske igre (i medalja) (f=2) nakon završetka studija više trenirati- posvetiti se natjecateljskoj karijeri (f=1) možda se još i nastavim natjecati, ako ću od toga moći živjeti (f=1)	Biti uspješnija natjecateljica	4 (0,44)	48 (0,29)

U tablici 9 je uočljivo da su dva glavna osobna cilja judašica: biti uspješnija trenerica i/ili biti uspješnija natjecateljica. Sve ispitane judašice koje se već bave trenerskom radom, žele i dalje nastaviti s njim. Svaka sudionica ima različite želje i ciljeve s obzirom na dob,

specifične karakteristike grupe s kojom žele raditi (npr. osobe s invaliditetom ili djeca u dobi od 4-8 godina). Tri trenerice žele da njihovi učenici postignu zapažene natjecateljske rezultate. Igračice ragbija su nešto manje zainteresirane za trenerski rad, a više za osobno

napredovanje kao igračice. Dvije sudionice, aktivne natjecateljice i članice nacionalne reprezentacije imaju visoke ciljeve (Olimpijske igre i medalje). Iz odgovora drugih dviju sudionica, natjecateljica, može se vidjeti da žele razvijati natjecateljsku karijeru ali trenutno imaju prioritetnije zadaće. Jedna je studentica koja teško usklađuje obaveze na fakultetu i natjecateljsku karijeru i trenutno naglasak stavlja na obrazovanje. Druga sudionica je na neko vrijeme prekinula natjecateljsku karijeru radi majčinstva. Po povratku s porodiljinog dopusta ima dilemu o nastavku natjecateljske karijere u

usporedbi s trenerskim radom, suđenjem i slično. Njena odluka ovisiti će o financijama. U svakom slučaju sve sudionice svoju budućnost vide u judu. To je moguća posljedica različitog dobnog sastava i broja sudionica u istraživanju u Kanadi i u Hrvatskoj. Dobni raspon u kanadskom uzorku bio je puno veći (15-44 godine) (10). Veća relativna zastupljenost odgovora „biti uspješnija natjecateljica“ bila je prisutna kod kanadskih ragbijašica, nego kod hrvatskih judašica, kod kojih je trenerski rad bio primarni osobni cilj.

Tablica 10. Aspekti juda koje bi sudionice željele promijeniti - usporedba s podacima (10) – broj odgovora s pripadnom proporcijom u odnosu na ukupni broj odgovora/ sudionica

Table 10 Aspects of judo that participants wanted to change - compared with data (10) - the number of responses with the corresponding proportion in relation to the total number of responses/ participants

Realni odgovor (frekvencija)	Kategorijalno kodiran odgovor	Hrvatski judo (N=9)	Kanadski ragbi (N=162)
PITANJE: Kad biste mogli izmijeniti neke aspekte juda koji bi to bili? (12 odgovora)			
financijsku nesigurnost (osobito u slučaju ozljede) (f=4) treba se više financijski podržati sport djece i mladih (f=1) zaposeliti trenere i seniorke-osigurati im egzistenciju kroz judo (f=1) bolje dvorane (f=1)	Financijski aspekt	7 (0,58)	14 (0,08)
više judo popularizirati i afirmirati u društvu (f=3)	Publicitet	3 (0,33)	2 (0,01)
stručna usavršavanja trenera treba podići na međunarodnu razinu (f=1)	Bolje kvalificirani treneri	1 (0,08)	8 (0,05)
kriteriji za sudjelovanje na nekim natjecanjima i financiranje bi trebali biti jasniji, jednaki za muškarce i žene (f=1)	Kriterij za natjecanje	1 (0,08)	0

U tablici 10 je vidljivo da judašice navode veći broj prijedloga za izmjenu nekih aspekata juda. Najviše se prijedloga odnosi na financijski aspekt, s napomenom da se želja za boljim financiranjem ne odnosi samo na ženski judo već na financiranje i drugih subpopulacija koje se bave judom. Želje za boljim financiranjem npr. „sporta djece i mladih“ vjerojatno proizlaze iz njihove česte uloge trenera dječje populacije. Ragbijašice također navode

veći broj elemenata koje bi željele promijeniti: međutim, najveći dio prijedloga u ragbiju odnosi se na promjene u pravilima i na bolju sportsku opremu (10). Hrvatske judašice uopće ne spominju ove elemente pa se može pretpostaviti da prijedlozi za promjene reflektiraju i (socioekonomske i kulturalne) razlike između zemalja (1), ali i razlike između ove dvije vrlo različite vrste sporta.

Tablica 11. Zašto je ženski judo jedan od najtrofejnijih sportova – broj odgovora s pripadnom proporcijom u odnosu na ukupni broj odgovora

Table 11 Why is female judo one of the most successful sports - the number of responses with the corresponding proportion in relation to the total number of responses

Realni odgovor (frekvencija)	Kategorijalno kodiran odgovor	Hrvatski judo (N=9)
PITANJE: Zbog čega je ženski judo jedan od najtrofejnijih sportova? (11 odgovora)		
žene su predanije, ustrajnije (f=4) žene su psihički stabilnije (f=1) žene ranije sazrijevaju (f=1) žene koje dođu u judo zaista su motivirane i lakše postižu maksimum (f=1) žene su izdržljivije (f=1) mogu podnijeti veći prag boli (f=1)	Psihofizičke karakteristike žena	9 (0,82)
manja konkurencija u odnosu na muški judo (f=1)	Slabija konkurencija	1 (0,09)
ne vidim razlog (f=1)	Bez razloga	Bez razloga

U tablici 11 nalaze se odgovori na pitanje koje nije postavljeno kanadskim ragbijašicama. Naime, pitanje upućeno ragbijašicama odnosilo se na tumačenje nagle popularnosti ženskog ragbija (10), a mi smo judašice pitali o razlogu trofejnosti hrvatskog ženskog juda. Kao glavni razlog trofejnosti ženskog juda, judašice navode superiorne karakteristike žena, u usporedbi s muškarcima. Međutim, svjesne su i prednosti nešto slabije konkurencije u odnosu na muški judo.

Intervjui su nam koristili kao platforma za pilot-istraživanje fenomena ženskog hrvatskog juda. Naime, judo je posljednjih godina iznimno trofejan hrvatski sport, ali s problemom malog broja žena na upravljačkim funkcijama, kao i velikim „odljevom“ judašica u seniorskoj i juniorskoj konkurenciji (prestajanje bavljenja natjecateljskim judom). Ova inicijalna studija dala nam je smjernice za istraživanje motivacije i stavova judašica, koje će nam pružiti još detaljniji uvid u specifičnu interakciju čimbenika koje utječu na zbivanja u ovom ženskom sportu. Na razini usporedbe s kanadskim ragbijašicama, utvrđeno je da hrvatske judašice pokazuju mnoge sličnosti u odgovorima na većinu pitanja: razlike se pak mogu protumačiti i razlikama u vrstama sportova (momčadski i pojedinačni) ili pak kulturalnim razlikama, koje su povezane sa zemljama iz kojih sportašice potječu te specifičnim pozicijama žena u tim zemljama (2, 1). Glavna prednost istraživanja je što su nam ovi podaci pružili inicijalne informacije o trenutnoj situaciji u ženskom judu u Hrvatskoj, a odgovori sudionica mogu poslužiti za formuliranje upitnika za opsežnije kvantitativno istraživanje. Glavni nedostatak istraživanja je mali broj intervjuiranih judašica, pa bi spomenuto kvantitativno istraživanje (posebno u kombinaciji s kvalitativnim odgovorima otvorenog tipa) moglo uspješno ukloniti ovu manjkavost.

ZAKLJUČCI

Istraživanje nam je pružilo nekolicinu jasnih uvida za koncipiranje upitnika za opsežno kvantitativno istraživanje reprezentativnog uzorka judo trenerica i natjecateljica. S druge strane, ukazalo nam je na smjernice za praktično djelovanje, u više pravaca.

Prvo, unutar Hrvatskoj olimpijskog odbora, Komisija Hrvatskog olimpijskog odbora (HOO) za žene u sportu može na temelju smjernica proizašlih iz ovog istraživanja djelovati prema drugim komisijama, a osobito Komisiji za razvoj sporta i Komisiji za marketing, u svrhu bolje promocije ženskog juda (4). Međutim, pogodna je i dobrodošla bolja promocija juda u medijima.

Drugo, na razini HJS, moguće je kvalitetnije istražiti aktualnu poziciju žena ali i mogućnost stimuliranja sudjelovanja žena tijekom cijelog životnog vijeka u judu, ne samo kao natjecateljica, već i kao trenerica, članica uprave klubova i saveza, kao i u smislu rekreativnog bavljenja judom. Pogodno bi bilo detaljno istražiti koje su ključne barijere bavljenja judom i poticajni činitelji koji bi mogli pospješiti ustrajanje judašica u angažiranosti vezanoj uz judo tijekom životnog vijeka.

Treće, premda nema preciznih podataka o ozljedama judašica u Hrvatskoj, koje ponajviše brinu i hrvatske judašice i kanadske ragbijašice, moglo bi se raditi na prevenciji ozljeda i dodatnoj edukaciji i natjecateljica i trenerica/trenera.

Četvrto, pronalaženje izvora financiranja, ali i drugih mehanizama za poboljšanje uvjeta natjecanja i rada judašica moglo bi utjecati i na smanjenje fluktuiranja žena u judu. Potpora u edukaciji trenerica ili subvencioniranja natjecateljica mogle bi biti neke od takvih mjera iako ne treba zaboraviti na činjenicu da u natjecateljskom judu žene u Hrvatskoj osvajaju znatno veći broj medalja, pa postoji i suprotno, tj. mišljenje o potrebi podupiranja muške populacije. S obzirom na različitu razinu konkurencije, Međunarodna judo federacija propisuje različite uvjete (različit rang na svjetskoj ljestvici) za žene i muškarce s ciljem ujednačavanja uvjeta nastupa na Olimpijskim igrama.

Literatura

1. Birrell S, Cole C, ur. *Women, Sport & Culture*. Champaign: Human Kinetics, 1994.
2. Boutilier M, San Giovanni L, *The Sporting women*. Champaign: Human Kinetics, 1983.
3. Hrvatski judo savez. Klubovi Hrvatskog Judo Saveza, 2013. Preuzeto s mreže 30.11.2013. s: <http://www.judo.hr/?page=clubs>
4. Hrvatski olimpijski odbor. Komisija Hrvatskog olimpijskog odbora (HOO) za žene u sportu, 2012. Preuzeto s mreže 1.11.2013. s: <http://www.hoo.hr/2758-v-ravnopravnost-zena-u-sportu.aspx>.
5. Kuleš B. *Judo - udžbenik za studente fakulteta za fizičku kulturu*. Knjiga 1. Zagreb: Tribina d.o.o., 1991.
6. Kudo K. *Judo – tehnike bacanja i tehnike partera*. Zagreb: Mladost, 1969.
7. Lucić J, Gržeta M. *Judo u hrvatskoj vojsci*. Zagreb: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, 2000.
8. Markuš B. *Do. Podgorica: Pobjeda*, 2005.
9. Matsumoto D, Konno J. The relationship between adolescents' participation in judo, quality of life, and life satisfaction. *Research Journal of Budo* 2005; 38(1): 13-26.
10. O'Hanley JA. *Women in non-traditional sport: the rise and popularity of women's rugby in Canada*. Kingston, Ontario, Canada: Queen's University. 1998; 147. Magistarski rad.
11. Sertić H. *Osnove borilačkih sportova*. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2004.
12. Sertić H, Đapić P, Baić M. Razlike između djece džudaša i hrvača u dobi od 11 godine u nekim antropološkim obilježjima. U: Prskalo I. ur. *Zbornik radova „Škola i razvoj“ Međunarodnog znanstveno-stručnog skupa*. Petrinja: Visoka učiteljska škola, Zagreb: Hrvatsko pedagoško-književni zbor, 1984: 185-9.
13. Sertić H, Segedi I, Prskalo, I. Dinamika razvoja antropoloških obilježja tijekom dvogodišnjeg perioda kod nesportaša, dječaka koji se bave momčadskim sportovima i judaša. *Napredak* 2010; 151(3-4): 466-81.
14. Sterkowicz S, Lech G, Patka T, Sterkowicz-Przybycien KL, Szygula Z, Klys A. *Biol Sport* 2011; 28(4): 271-7.
15. Štimac Radin H, ur. *Nacionalna politika za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine*. Zagreb: Vlada RH, Ured za ravnopravnost spolova, 2011.